

Từ khi dựng quốc gia VN chiếm được các vùng phần rìa toàn bộ quy định hành trên đất nước Việt Nam từ 1945 đến nay, xã hội Việt Nam đã thay đổi theo chiều hướng đi xuống. Chưa nói tới những khía cạnh chính trị và kinh tế, đời sống hàng ngày của người dân đã bị xáo trộn đến tận tri thức, những truyền thống tốt đẹp đã bị đổ vỡ, mất đi, những quan hệ gia đình và người đã suy thoái đến tận tận. Khi nói những điều này, người ta thường dùng cụm từ “văn hóa suy đồi”. Tại sao những tồn tại xã hội lại liên quan đến văn hóa?

Xin được nói đôi dòng về tư tưởng văn hoá. Văn hóa thể hiện những hoạt động của con người theo nhu cầu khác nhau:

- Văn hoá là kiến thức. Nói một người có văn hóa có nghĩa người đó có học,
- Văn hóa là văn nghệ, nghệ thuật. Thơ, văn, âm nhạc, kịch nghệ, hội họa, điêu khắc... là những bộ môn văn hóa,
- Văn hóa là phần sinh hoạt tinh thần của con người ở cấp cao phát sinh những tư tưởng, những triết lý, những niềm tin tôn giáo,
- Văn hóa là sự tiến bộ của cách sống và cách thức con người đối xử với nhau,
- Văn hóa đôi khi bị lờn lờn với văn minh. Nói một dân tộc văn minh cũng giống như nói một dân tộc có văn hóa. Đúng ra, văn minh là những phát minh có tính cách kỹ thuật để cải thiện đời sống vật chất của con người.

Văn hóa theo nghĩa rộng bao gồm cả văn minh. Vì vậy chúng ta có thể đưa ra một định nghĩa về văn hoá : « Văn hóa là sự tiến bộ của con người ở cấp văn minh và phần tinh thần lờn lờn vật chất hữu làm cho đời sống con người được hạnh phúc hơn, phong phú hơn. Hay nói một cách khác là tiến bộ về tinh thần, thể chất, đạo đức, lối sống và thú vui »

Như vậy, văn hóa là một thực thể của con người, chỉ con người mới có, vì chỉ con người mới biết vận dụng tinh thần và lý trí để vượt lên bản năng, cải thiện cuộc sống của chính mình, làm cho mọi hoạt động giao tiếp và người với người tốt đẹp hơn, nâng tâm hồn lên khỏi những hèn hạ và vật chất để suy nghĩ về những điều cao siêu, sáng tác thơ văn, âm nhạc để giải trí và di dưỡng tinh thần. Lý Đông A đã viết : « Văn hóa là nếp sống ». Đúng vậy. Nếp sống là thói quen ta đang sống hàng ngày. Một văn hào Tây phương cũng nói : « văn hóa là cái gì còn lại sau khi đã quên hết ». Chúng ta được « học ăn học nói học gói học mở », học cách cư xử từ những người chung quanh. Những thói quen học thấm vào con người chúng ta. Khi chúng ta nói hay hành động, chúng ta không suy nghĩ, tìm kiếm xem truyền thống này phải chiểu theo lối dạy nào. Chúng ta nói và làm như một phần tự nhiên. Phần tự nhiên đó tốt hay xấu là do cái văn hóa chúng ta đã học theo.

Trên lối vận động tình trạng suy thoái văn hóa tại Việt Nam hiện nay. Chúng ta không cần cần đến cách mù quáng theo thiên kiến. Chúng ta cũng không coi xã hội Việt Nam truyền thống là một thiên đàng. Những phần công nhân xã hội không cần sự can thiệp của Việt Nam truyền thống đây có tình người, có luân lý, có nhân nghĩa, giữ được những truyền thống tốt đẹp của dân tộc, cha ra cha, con ra con, thầy ra thầy, những người cai trị nếu không có lòng nhân cũng còn sự nhân ái, sự lòng nhân ái. Kín đáo và tế nhị đâu và thói nào cũng có, những

không như u nhữ này giở và đở c xở trở nghiêm khở c. Ngoài sở trở ng phở t cở a pháp luở t, nhở ng kở ác còn bở đở luở n lên án, bở gở t ra khở i đở i sở ng xã hở i, không nhữ này giở, làm đở u xở u đở c coi nhữ khôn ngoan, làm đở u tở t bở coi nhữ ngu xuở n. Nhở ng tác nhân có ở nhở hở ng ở n nhở t trong viở c thay đở i văn hóa là nhở ng ông quan, nhở ng ông thở y, và ngày nay thêm các nhà làm truyở n thông. Không cần tìm bở ng chở ng đâu xa vở tình trở ng suy thoái văn hóa ở Viở t Nam hiở n nay. Hãy đở c nhở ng cuở n sách mở i nhở t và nhở ng tở báo xuở t bở n gở n đây nhở t ở trong nở c, dù tở t cở đã đở c nhà nở c kiở m soát và kiở m duyở t kở ở ở ng, chúng ta thở y ngay nhở ng tác nhân văn hóa đang làm gì cho văn hóa.

Trở c hở t, nói tở i nhở ng ông quan, tở c là nhở ng ngở i cai trở, là hở thở ng quyở n hành. Tác giở Hoàng Minh Tở ng, trong tiở u thuyở t « Thở i cở a Thánh Thở n », mở i viở t xong ngày 01-06-2008, đở c Hở i Nhà Văn ở n hành, sau đó bở tở ch thu ngay, đã mở n ở i cở a mở t trí thở c Bở c kở di cở, trở vở Hà Nở i sau 1975, nói thở ng vở i nhở ng ngở i anh em ruở t thở t ở ở i theo Bác Đở ng nhở sau :

« Các vở có cở mở t hở thở ng tở chở c tở cở sở đở n Trung ở ở ng đở chở n ở c nhở ng ngở i đở c cở m quyở n. Tở tở phó trở lên đã phở i qua hở thở ng sàng ở c trở c khi đở bở t. Dân thở ng chở ng ai chen vào đở c. Đở t nở c cở a các vở chở đầu phở i cở a mở i ngở i Viở t?... Các anh sở toở t hở t ở chở sở. Giành đở c nở c là các anh dứt túi nhở cở a cở i riêng cở a mình. Các anh vô ở n, chở ng cở n biở t đở t nở c này có tở i bở n nghìn năm đở ng nở c và giở nở c, mà các anh chở là khoở nhở khở c, công lao nhở cái móng tay... ».

Nói tóm ở i là các anh cở p nở c, rở i đở c tài đở c đở ng, coi đở t nở c nhở cở a riêng, coi dân nhở nô ở. Nhở vở y viở c các anh cở p nhà, cở p đở t, cở p cở a riêng cở a tở không nên coi là tham nhữ mà phở i gở i đúng tên là cách thu hở i đở u máu cở a bở n cở p « mafia ». Dân và nở c đã trở thành chiở n ở i phở m cở a các anh.

Đã ăn cở p ở i còn thích chở i bở nh, khoe mở, đở i trá, đở o đở c giở :

« Văn chở ng cũng nhữ xã hở i, mở c phở i căn bở nh giở đở i trở m trở ng. Đở i sở ng xã hở i nở c ta không tở nhiên nhữ nó cở n phở i có. Lúc nào ngở i ta cũng lên gân vở i nhau. Cha lên gân vở i con, chở ng lên gân vở i vở. Cở p trên lên gân vở i cở p đở i. Trở hở c mở u giáo mà toàn nhữ cở non, cũng lên gân đở cở yêu Tở quở c, yêu đở ng bào, hở c vở t nhở ng đở u ở n lao, xáo rở ng. Chúng không đở c đở y yêu ông bà, cha mở, yêu cái gia đình nhữ bé cở a mình, trở c khi yêu nhở ng gì rở ng ở n hở n » (sách đã đở n).

Đúng là nhở ng anh đở t hay nói chở, nhở ng anh yở u hay gở ng mình, kở cở p thích xở ng là anh hùng hở o hán. Muở n giở đở c quyở n ăn trên ngở i trở c thì phở i tở y não toàn dân tở khi mở i bở p bở biở t nói, đở mở i ngở i hành đở ng theo phở n xở có đở u kiở n nhữ con chó Palov, không cở n yêu cha mở, gia đình, chở cở n yêu Bác Hở, và « yêu nở c là yêu xã hở i chở nghiở ». Vì vở y mở i có cở i cách ruở ng đở t đở p theo khuôn mở u Trung Cở ng đở cho con tở cha, vở tở chở ng, tở tở chở, các đở i cở i cách phở i tìm cho ra 5% đở a chở tở i mở i làng đở tở, xở tở hình, tở ch thu ruở ng vở n. Cở i cách ruở ng đở t đã làm đở o ở n đở i sở ng nông thôn Viở t Nam. Nhở ng bở t công

và sa đ̣a c̣a phong trào c̣i cách rụng đ̣t đã đ̣c Tô Hoài, ṃt nhà văn con c̣ng c̣a Đ̣ng, ḷt tṛn trong cụn « Ba Ng̣i i Khác » (nhà xụt ḅn Đà Ṇng 2006). Giáo ṣ trịt ḥi ḥi ḥu Nguỵn Đ̣ng Ṃnh cũng ṃi vịt ḥi ký. Khi nḥn đ̣nh ṿ tḥm ḥa này, ông đã ḥ ṃt câu ṛt đáng suy nghĩ :

« C̣i cách rụng đ̣t đúng là ṃt tṛng ḥp đ̣n hình thô ḅ nḥt c̣a ṿ c̣ng hịp c̣a Tàu đ̣i ṿi Vịt Nam ṿ văn hóa ».

Ḷi ăn gian nói đ̣i, đ̣i tṛng thay đ̣n, dùng côn đ̣ gị làm nhân dân ṭ phát qua ṿ Thái Hà ṃi đây đã pḥi ḅ y ḅ ṃt tḥt c̣a nḥng ông quan c̣ng ṣn. Cḥ qua vài vịc làm c̣a các quan và qua vài ḷi vịt c̣a nḥng ng̣i đang ṣng trong cḥ đ̣, chúng ta đã có tḥ tḥ y ṃt pḥn thành tích phá họi văn hóa dân ṭ c̣a các quan ra sao.

Lọi ng̣i tḥ hai có kḥ năng tác đ̣ng ṃnh đ̣n văn hóa là nḥng ông tḥ y (tḥ y hay cô thì cũng là tḥ y đ̣ y). Ông tḥ y ngày x̣a đ̣c kính tṛng sau vua và trên cha ṃ (Quân, Ṣ, Pḥ). Ng̣i tḥ y ṭt là ng̣i góp pḥn xây đ̣ng ṣ ḥng tḥ nh c̣a qục gia (Ḷng ṣ ḥng qục). Mụn làm tḥ y thì pḥi « Ḍy đ̣u mình bịt và ṣng đ̣u mình đ̣ y ». Nḥng tiêu chụn này ngày nay đ̣c coi nḥ trò c̣i. Ṛt nhịu tḥ y đ̣ y nḥng đ̣u mình không bịt, vì ḅng c̣p c̣a tḥ y có tḥ đ̣c mua, vì tḥ y ṭt nghịp theo dịn « đ̣t nḥ chuyên tu, ngu nḥ ṭi cḥc ». Ṃt ṇ giáo ṣ đ̣i ḥc ṭnh Thái Bình đã tṛ ḷi trên truỵn hình Ṭ Ḷc Văn Đoàn là ṃt gánh hát c̣i ḷng và Nḥt Linh là ṃt kếp c̣i ḷng ! Còn vịc ṣng làm nhân cḥng cho nḥng đ̣u mình đ̣ y thì các tḥ y cô ngày nay coi đó là chuỵn tḥi đ̣ đá. ̣ tḥi đ̣ ...đ̣u này, các tḥ y cô đã bịn ḥc đ̣ng thành ṃt tḥng tṛng mua ṛ bán đ̣t ṿi đ̣ ṃi mánh khỏe gian đ̣i. Nḥng ṿ bán đ̣ thi, bán đ̣p án (bài gịi đ̣ thi) x̣ y ra ṃi mùa thi. Thành tích ṃi nḥt theo báo Tịn Phong : ngày 20-06-2008, ṭi ḥi đ̣ng thi Qụng Tṛch (Qụng Bình), bà Lê Tḥ Thu, ṿ ông hịu tṛng tṛng ṣ ṭi và cũng là nhà giáo, ḷi đ̣ng lúc đ̣ng nghịp đi ăn sáng, đã ṭ tịn ṃ thùng đ̣ng đ̣ thi và ḷy đ̣p án đ̣a cho thí sinh làm photocopy. Ṿ này đã đ̣c ḷp biên ḅn nḥng phu nhân hịu tṛng không ḥ ḅ pḥt, mà còn đ̣c khen tḥng thi đ̣a. Có nḥng tḥ y đ̣ đ̣n sinh trao đ̣i ái tình đ̣ đ̣c đ̣m cao. Nḥ ṿy làm sao ḥc trò còn có tḥ tṛng kính tḥ y. Nḥng ṿ ḥc trò hành hung tḥ y cô và đánh đ̣p giám kḥo trong nḥng ḳ thi là ḥu q̣a ṭt ỵu c̣a ṣ ḅng họi giá tṛ ng̣i tḥ y.

Ṃt ṭ ṇn pḥ bịn khác cũng gây kḥ ṣ cho trò và pḥ huynh không kém. Đó là vịc các tḥ y cô « ḅt bục khéo » các trò pḥi đi ḥc thêm các ḷp kèm do chính các tḥ y cô đ̣ y ṭi ṭ gia. Trò nào không ḥc thêm là ḅ đ̣m x̣u, không đ̣c lên ḷp. Đ̣u này đã làm cho cha ṃ kḥ vì lo tịn và làm cho tṛ em ṃt tụi tṛ. Ṇu tḥ y cô đ̣ y đ̣ ṭn tâm trong ḷp, các em không c̣n ḥc thêm nḥng ḷp kèm mà ṿn có tḥ tṛ thành nḥng ḥc trò gịi. Ṭ ṇn này đã gây ṃi lòng cho Đ̣c Giám Ṃc Kontum Micae Hoàng Đ̣c Oanh. Trong tḥ g̣i các ḥc sinh đ̣a pḥn nhân Ngày Nhà Giáo 20-11-2008, Đ̣c Cha đã vịt :

«Cục ṣng khó khăn học ṃt nguyên do nào đó đã làm phát sinh hình tḥc đ̣ y kèm, đ̣ y thêm tràn lan. Đây có tḥ nói đang là ṃt hình tḥc tra ṭn, kḥng ḅ đ̣i ḥc ṭp c̣a các con

và dõ y vò tâm hõn nhõ ng ai thiõ t tha tõi nõn giáo đõ c cõ a đõ t nõõ c. Nó tác đõ ng lõn tõi đõ i sõ ng cõ a chính các con cũng nhõ gia đình và xã hõ i. Viõ c hõ c thêm, hõ c kèm đã cõõ p hõ t thõ i gian dành cho bõn thân, cho gia đình, cho giáo hõ i, cho xã hõ i ».

Các thõ y cô hành đõ ng nhõ võ y đàng trách mõ t phõn, nhõ ng nhõ ng ngõõ i cõ m quyõn đàng trách mõõ i phõn. Hõ không có chính sách giáo đõ c đõ đào tõi nhân tài, chõ có chính sách tõi y não, nhõ i sõ và huõn luyõn nhõ ng tay sai. Hõ coi nhà giáo cũng nhõ nhõ ng cán bõ khác, cõ làm công tác đõõ c giao rõi muõn làm đõ u gì khác mõ c ý, kõ cõ viõ c gian đõ i, móc cõ mõ hõ u dân đen. Cán bõ các ngành khác đõõ c ăn bõn, tõi sao cán bõ giáo đõ c không đõõ c ăn ? Nhà giáo cũng nhõ các loõ i cán bõ nói chung đõõ c trõ lõõ ng chõ t đõ i, không đõ sõ ng, nên phõ i xoay sõ đõ đõ p bù thiõ u hõ t, rõi nhân tiõn làm giõ u trên đõ u trên cõ hõ c sinh và cha mõ các em. Trong khi các ông lõn võ PMU 18 õ Hà Nõ i, võ CPI õ Sài Gòn sõ i hàng triõ u đô la, trong khi mõ t nhân viên chính quyõn cõ p xã có thõ cõõ p đõ t cõõ p nhà cõ a dân, trong khi mõ t anh công an có thõ bõ t ngõõ i vô cõ và đánh đõ p tàn nhõn đõ òi ngõõ i nhà nõn nhâm đẽm tiõn đõn chuõ c, trong khi mõ t cõ nh sát giao thông không lo đõ u hành nhõ ng giòng xe cõ chõ y hõn loõn mà chõ lo thõ i cõ i phõ t tiõn không biên lai bõ t cõ ai vô phúc phóng xe qua, thì viõ c thõ y cô buôn bán đõ thi, bõ t hõ c trò đõng tiõn hõ c thêm cũng chõ là chuyõn bình thõõ ng. Thõ y giáo nào còn lõõ ng tâm và can đõ m nói lên nhõ ng đõ u xõ u xa, bõ t công là bõ đánh đõ p thõ ng tay. Các đõõ n báo VnExpress (17-11-08) và VietNamNet (21-11-08) õ trong nõõ c đõ u đàng tin nhà giáo Đõ Viõ t Khoa, tõi 14-11, đã bõ bõn ngõõ i đõn đánh hõ i đõ ng, chõ i bõ i thõ m tõ, cõõ p máy õ nh Nikon trõ giá 19 triõ u chõ vì « tõi » thõ y đã dám tõ cáo lên sõ Giáo Đõ c và Đào Tõi tõ nh Hà Tây viõ c xây bõ t hõ p pháp 4 phòng hõ c sát trõõ ng trung hõ c phõ thông Vân Tào đõ cho thuê đõ y thêm. Hõm sau, mõ t trong nhõ ng ngõõ i hành hung đã đõn thú võ i thõ y là bõn hõ đõõ c thuê 5 triõ u đõ ng đõ « đõn mõ t » thõ y giáo.

Nhõ võ y, muõn sõ ng tõ tõ, lõõ ng thiõn, muõn làm mõ t ông thõ y cho đõng nghiã õ mõ t xã hõ i đã ung thõ i toàn đõõn xem ra không thõ làm đõõ c. Tõõ ng lai cõ a nhõ ng thõ hõ sau sõ ra sao, tõõ ng lai cõ a đõ t nõõ c sõ ra sao khi hõ c đõõ ng đã biõn thành thõõ ng trõõ ng, khi nhõ ng ngõõ i có bõn phõn truyõn đõ t văn hóa hàng đõ u đã tõ nhiõ m vai trò giáo đõ c đõ đi vào con đõõ ng bán buôn chõ nghiã ?

Thành phõn thõ ba có thõ tác đõ ng đõn văn hóa là nhõ ng ngõõ i viõ t, nhõ ng ngõõ i làm truyõn thông. Đa sõ ngõõ i viõ t tõ tõ p nhau trong Hõ i Nhà Văn do ngõõ i cõ a đõ ng chõ huy. Các nhà văn đã có thói quen viõ t theo chõ thõ. Lâu lâu có ngõõ i dám viõ t và dám lách chút đõ nh nhõ Hoàng Minh Tõõ ng mõõn lõ i cõ a mõ t ông B54 đõ phê bình khéo văn chõõ ng do đõ ng lãnh đõ o : « Văn chõõ ng thì chõ mõ t gam tô hõ ng, coi cách mõ ng Viõ t Nam là nhõ t thõ giõ i, là tiên phong cõ a nhân loõ i. Chõ nghiã xã hõ i là thiên đõõ ng. Tõ bõn là xõ u xa, đàng giã chõ t. Cãn bõ nh chõ quan giáo đõ u, bõ nh thành tích là nguyên nhân cõ a thói giõ đõ i, đõ o đõ c giõ » (trích Thõ i cõ a Thánh Thõ n). Mõ i phê bình khéo đõõ c vài câu, sách đã bõ tõ ch thu, tên tác giõ chõ c sõ đõõ c ghi vào sõ đen. Các đõ ng nghiõ p nhà văn trong Hõ i chõ c đã thi nhau báo cáo võ i « trên

» và chác sá đua nhau viết bài đánh hái đáng đá láp công. Các nhà văn cá xá vái nhau nhá thá nên dân gian mái có câu :

Chán cho cái Hái Nhà Văn

~~~~~ *Ghét nhau nhá chó ván ăn cùng bàn*

Còn hàng ngàn ký giá viết cho trên 600 trăm tờ báo đá loái, ká cá nháng ngái làm truyán thanh, truyán hình, thì đá cá chá thá phái đi theo lá phái. Đi theo lá trái nhá Nguyán Việt Chián là đá tù. Thát ra lá trái cũng cháa đán nái là cháng nhà nác. Chá mái đáng tin tham nháng thá thiát mà nhà nác cháa cho phép đã đá đá phái khẩn gái ra tòa. Nhà nác báo nói ngoa thì mái đá cá nhá m « cha » mà nói. Nhà nác chá cho phép đáng nháng chuyán tiêu các đá cáp nhá đáa pháng, váa đá đá cho dân xá « xú báp ». Dù sao cũng nhá váy chúng ta mái có nháng tin biáu lá bá mát thát cáa xã hái đáng thái, thí đá

- Con trai cáng Nguyán Phúc Diáu 63 tuái đánh má già gán 90 tuái ngã xuáng sàn nhà tái Gò Vấp, Sài Gòn, 07-11-08,

- Nam sinh tráng Cao Đáng Thái Nguyên 17 tuái dùng dao giát má 36 tuái rái kéo vào bái rám vì bá má la ráy đã bán xe đáp láy 300,000 đáng, 20-11-08,

- Cháng Nguyán Văn Pha 57 tuái giát vá vì vá dám giát gà làm cám đái khách, ra tòa 28-10-08,

- Ván nái cán ghen dùng dao cát cáa quý cáa cháng tên Tráng mái 25 tuái tái Đác Hòa, Long An, 29-10-08,

- Hà Thanh Phi 24 tuái đá Quáng Nam hành hung cháu ruát là Hà Thác Hián mái 8 tuái má cái cá cha lán má khián cháu bá tháng tích trám tráng phái đáa đi bánh vián. Bác sĩ chán đoán cháu bá chán tháng sá não, 20-11-08,

- Hai thiáu ná Phám Thá Háng Diám 22 tuái và Phám Huánh Ánh Ngác 16 tuái cùng đáng bán đã táng tián mát vá sá trá trái tái mát ngôi chùa đá huyán Thá Tháa, Long An, buác nhà sá giao náp hàng trăm triáu đáng cho bán chúng, tháng 3-2007,

- Tái Hà Nái, mát thanh niên 18 tuái chát oan vì tôn tráng luát đi đáng. Anh ngáng xe tái đán đá và đã bá xe tái tá sau cán chát, 18-11-08,

- Anh Phám Minh Lý đang ngái nháu vái bán tái Lai Uyên, huyán Bán Cát, Bình Dáng, có điáu qua tiáng lái vái chá cho thuê phòng, bá công an bát vì tái gây xáo trán, bá giát tái trá sá công an suát đám, bá công an đánh mang nhiáu tháng tích, phái cáo hát tóc do bá cháy xám, lòng bàn tay trái bá báng náng, 09-11-08...

Tôi phái ngáng ká vì không đá giá và không đá giáy. Nháng chuyán trên đây đáu mái xáy ra còn nóng hái, đáu đá cá nhát trình nhà nác đáng tái, không phái tôi đáng lên đá báu xáu chá đá. Qua vài tin trên đây, ta tháy đá thá chuyán, đá thá tái ác liên quan đán nháng ngáng i thuác đá mái thành phán, đá mái láa tuái (tuái trá có khuynh háng phám pháp nhiáu hán). Dĩ nhiên nháng ngáng i này là thiáu sá trong sá 84 triáu dân. Nháng chúng ta không thá táng đáng đá cá nháng chuyán nhá thá có thá xáy ra trong xã hái Việt Nam, mát xã hái tráng đáo lý, hiáu kính cha má, kính tráng ngáng i già, ngáng i tu hành, vá cháng tháng yêu nhau, có chuyán bát đáng thì đáng cáa báo nhau, há hàng dù xa ván quyán luyán nhau vì « giát máu đào hán ao nác lá », ngáng i trong nác táng trá giúp đá nhau vì « báu đái tháng láy bí cùng ». Đó là văn hóa Việt Nam, là náp sáng đã đá cá xây đáng qua biát bao nhiêu đái, nay đang bá háy điát không tháng tiác.

Giá đái và tàn ác đã giát chát văn hóa. Có thá nói nguyên nhân vong thân cáa văn hóa Việt nam là nhà giát tá nác giát xuáng. Thám quyán cao nhát đã muán thá, đã làm thá thì tá nhiên

cả xã hội phải làm theo. Làm theo vì sợ, vì nhu cầu sống còn, vì thây trên đã làm, mình không làm là dốt. Xã hội Việt Nam bây giờ là mất xã hội bấp bập, mất mưng, chấp giết. Con người trong xã hội Việt Nam đã đánh mất niềm tin, niềm tin nơi chính mình, niềm tin nơi người khác, niềm tin vào tương lai dân tộc, tương lai đất nước. Vì thế, con người trong xã hội Việt Nam trở nên ích kỷ, không còn tình nghĩa, phá hoại công trình công, tránh né luật pháp, chấp biệt có tiền trên hết. Mọi thứ, có nhu cầu người còn thây lòng tâm áy náy. Nhưng chấp mất thời gian sau họ đã coi việc làm điếu xú là chuyển bình thường, ai không làm theo mới là bất thường, là ngu, là làm rách việc. Người ta đã đánh mất ý niệm phân biệt điếu phải điếu trái. Mất xã hội như thế không thể coi là mất xã hội văn minh, có văn hóa.

Quần Trống ngày xưa có nói: «Nhất niên chi kế mịch như thố cừu. Thứp niên chi kế mịch như thố mịch. Bách niên chi kế mịch như thố nhân» (Kể hoạch mịch năm không gì bằng trồng lúa. Kể hoạch mịch năm không gì bằng trồng cây. Kể hoạch trăm năm không gì bằng trồng người). Câu này đã được ông Hồ Chí Minh nói lại, nhưng không nói rõ là ông đã «chôm» của Quần Trống. Nếu muốn vun trồng mịch thố con người mịch, người ta không thể làm nhanh trong vài năm. Muốn xây dựng lại mịch văn hóa, đào tạo mịch thố công dân có văn hoá đòi hỏi nhiều thời gian và công sức. May thay, xã hội Việt Nam vẫn còn các tôn giáo, vẫn còn nhiều người có tâm huyết với đất nước và dân tộc, vẫn còn tình liên đới khác biệt chấp giữa người phân tử trong gia đình. Như thế, văn hóa Việt Nam chấp bắt buộc di truyền, mịch bắt suy thoái, dù trọng trọng, và sẽ có ngày hội phục mịch và nhanh chóng khi người điếu kiếu cho phép. Nhưng người Việt sống ngoài nhố chúng ta, ngoài việc thích ứng với lối sống và văn hóa sống, chúng ta phải chấp giữ gìn bảo tồn văn hóa Việt Nam cho chúng ta và cho con cháu chúng ta. Chúng ta không quá lo âu về biến hình thố, nhất là như hình thố chấp áp dụng Việt Nam khi xưa, để con cháu phải sống hãi, trở nên chấp. Nhưng như truy vấn thố quý giá như lòng hiếu thảo, tình liên đới gia đình, tình thương thân thương trẻ với làng xóm, khu phố, chấp xó thuở hòa, lối phép, giúp đỡ người khác v.v... chấp phải được duy trì và truy vấn đất cho như thế hậu. Chúng ta có thể làm việc này không khó khăn lắm, vì xu thế chấp con người văn minh thế này là chấp xó tó với nhau và tôn trọng luật pháp, để trong khi bắt buộc quy định chấp mình, chúng ta không làm thiệt hại tới quy định chấp người khác. Muốn vậy, không thể đẩy con theo kiếu như ông lớn Việt Nam :

Con ơi học lấy nghề cha

□□□□ *Một đêm ăn trộm bống ba năm làm*